

Startnotitie tbv extra DR-overleg dinsdag 9 maart 2021

Communicatie RIVM en COVID-19

Inleiding

Met de uitbraak van het coronavirus braken voor het RIVM turbulente tijden aan. COVID-19 kreeg de hele wereld in haar greep. Op momenten kwam – en komt – hierbij de onafhankelijkheid, geloofwaardigheid en reputatie van het RIVM onder druk te staan. De coronacrisis laat weer zien hoe breed het stakeholderveld van RIVM is: van het brede publiek tot de wetenschappelijke en medische achterban, van de Haagse politiek tot andere gezondheidsinstellingen in de wereld en van talkshowtafels en anti-wetenschappers tot wetenschapsjournalisten.

Nederland heeft er belang bij dat het RIVM de verschillende en samenhangende taken en verantwoordelijkheden die het instituut heeft, kan voortzetten vanuit haar kernwaarden betrouwbaar, deskundig en onafhankelijk. Vanuit ons wetenschappelijk fundament, betrouwbaar en onafhankelijk van politiek en publieke opinie. Dit is in het hier en nu belangrijk voor het draagvlak van bijvoorbeeld coronamaatregelen en vaccinatiebereidheid. Zeker ook in de toekomst voor RIVM als betrouwbaar adviseur in alle andere maatschappelijke dossiers waarin onze kennis voor beleid en samenleving zo cruciaal zijn.

De intensiteit en complexiteit van de crisis nam het afgelopen jaar toe en het RIVM kwam steeds meer en blijvend in de spotlights te staan. De publiekscommunicatie werd beledigd bij Rijksoverheid, maar voor het grote publiek bleef en blijft het RIVM een heel belangrijke bron voor informatie. Het RIVM is in publiek perspectief maar soms ook in de politieke arena niet alleen de verstreker van kennis en handelingsperspectief, maar ook de afzender van boodschappen. Onze rekenmodellen en de daaruit voorkomende adviezen zijn naar wij weten één van de pijlers van het corona beleid; het publiek lijkt dat vaak als dé basis voor het beleid te zien. Kortom, we zijn (onbedoeld) een heel hoge boom en vangen tegenwoordig en straks veel wind. De toegenomen zichtbaarheid, maakt ons sterk en tegelijk kwetsbaar.

We communiceren nu ruim een jaar over COVID-19. Vanuit onze verschillende rollen en kennisgebieden. Daarbij is onze inhoudelijke kennis altijd leidend. Het vaccineren loopt, de maatschappelijke en politieke druk voor versoepelingen neemt toe evenals de roep om een bredere discussie over de afwegingen en keuzes die gemaakt worden. Op dit moment stellen we onszelf de vraag: *Doen we ons werk goed?* En niet alleen ons wetenschappelijke werk, maar ook: *Communiceren we hier goed over?* Daarover gaan we in gesprek. Reflecterend, waarderend op wat goed gaat, zelfkritisch naar wat beter moet en verkennend naar de komende maanden en verder.

Deze notitie is een eerste aanzet voor dat gesprek, gebaseerd op input van het lijnmanagement van de verschillende kennisgebieden en de senior communicatieadviseurs op deze dossiers.

Huidige situatie

We communiceren nu vooral vanuit verschillende aandachtsgebieden:

- infectieziektebestrijding
- vaccinatie
- gedrag.

Elk aandachtsgebied heeft eigen communicatieboodschappen, die we wel vooraf met elkaar delen en afstemmen. Dit gaat in het algemeen goed.

Naast deze drie aandachtsgebieden doen we nog veel meer als het gaat om COVID-19: corona-inclusieve VTV (c-VTV), onderzoek langetermijneffecten (samenwerking planbureaus), steunpunt Coronazorgen (nazorg en psychosociale hulpverlening), gezonde leefstijl, veehouderij en gezondheid, luchtkwaliteit en COVID-19, klimaat, binnenmilieu, vaccinvrijgite onderzoek, medische hulpmiddelen, gezondheidsbescherming, etc. Ondanks de brede aandacht voor COVID-19 laten we hier (soms) kansen voor zichtbaarheid van onze brede kennisbasis en het nut en de noodzaak dat onze verschillende taken en verantwoordelijkheden onder 1 dak samenkomen, onbenut. We zijn gewend te communiceren over resultaten en laten het na te communiceren over samenhang, en over nieuwe initiatieven, waardoor we de kans om dit aan de voorkant uit te leggen missen. We werken formeel vanuit één COVID-19 programma. Dit doen we nog vanuit verschillende rollen, taken en deelopdrachten. Van onderzoek en data verzamelen; naar duiding, advies, en uitvoering/ondersteuning. De rollen en taken variëren per domein.

De buitenwereld ziet één RIVM. Enerzijds ziet en weet de samenleving meerderheid niet dat het om verschillende aandachtsgebieden, rollen en taken gaat. Anderzijds ziet de samenleving juist te weinig dat ene RIVM, waarin die verschillende aandachtsgebieden, rollen en taken elkaar (meestal...) weten te vinden en samenwerken. Zichtbaarheid en erkenning van verschillende rollen en taken, maar ook van het belang dat deze samenkomen binnen het RIVM is cruciaal t.b.v. de evaluaties van de huidige crisis.

Scenario's voor de nabije toekomst

Vanuit communicatie hebben we de behoefte om vooruit te kijken als het gaat over de vormgeving van de strategische communicatie op korte en middellange termijn. Als we de communicatie van het RIVM voor het komende half jaar inrichten, zijn daarbij verschillende scenario's denkbaar. Puntsgewijs een eilanden allegorie:

1. Losse eilanden

Doorgaan op de huidige manier, primair communicerend vanuit de aparte aandachtsgebieden/kennisonderdelen. Afzonderlijke boodschappen, vasthouden aan wat werkt/werkbaar is en goed gaat. Gericht op korte termijn, beperkte sturing op reputatie.

2. Bruggen bouwen

Verder werken aan de 'dwarsverbanden' tussen de drie aandachtsgebieden. Bruggen versterken tussen de eilanden. Waar valt meerwaarde te behalen? Hoe versterken we de verschillende boodschappen. Met meer aandacht voor verbinding op de andere dossier waar we aan werken die COVID-19 gerelateerd zijn.

3. De archipel

RIVM-breed één narratief hanteren, waarbij we onszelf profileren als veelzijdig, wetenschappelijk instituut. Ieder RIVM-bericht draagt bij aan het bredere verhaal. De

COVID-projecten zijn nauwverbonden en deels vergroeid met elkaar, binnen en met de andere archipel delen van het RIVM. Ook de COVID-19 communicatie komt voort uit en bouwt mee aan ons ene verhaal.

Vragen aan de DR

Graag gaan we met elkaar in gesprek over de volgende vragen:

- a. Waar staan we nu t.o.v. het eilanden vergelijk als het gaat om COVID-19 (inhoud en communicatie)?
- b. Terugkijkend naar de afgelopen tijd: hoe gaat het? (wat behouden, stoppen, ontwikkelen)?
- c. Hebben we een gezamenlijke opdracht als het gaat om COVID-19? Zo ja, welke is dat? En wat is het narratief dat daarbij hoort?
- d. Kunnen we meer halen uit onze brede, integrale kennisbasis? En hoe is de samenleving daarbij gebaat?
- e. Waar liggen kansen en waar zitten uitdagingen/knelpunten?
- f. Welk(e combinatie van) scenario('s) kan richtinggevend zijn voor de RIVM-communicatie, zowel op het dossier COVID-19 als RIVM breed?